

Секція Право	
УДК 343.3/.352	
Дата першого надходження статті до видання	2026-01-28
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-02-28
Дата публікації/оприлюднення	2026-02-28

Способи зміни об'єкта кримінально-правової охорони при колабораційній діяльності

ВОРОБЕЙ П.А.,

доктор юридичних наук, професор, віцепрезидент НАН ВО України, академік. ORCID: orcid.org/0000-0002-2470-1920

ДРАГАН О.В.,

доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, завідувачка кафедри кримінального права, процесу та криміналістики, Київський університет інтелектуальної власності та права. ORCID: orcid.org/0000-0002-5696-6360

ФОРОСТЯНИЙ А.В.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики, Київський університет інтелектуальної власності та права. ORCID: orcid.org/0000-0001-8683-488X

Анотація. У статті аналізуються питання, пов'язані зі способами зміни об'єкта кримінально-правової охорони при колабораційній діяльності. Приділяється увага специфічній зміні суспільних відносин, які характеризуються не лише відповідним впливом суб'єкта відносин, але й зміною цих відносин об'єктивними причинами. З'ясування цих питань дасть можливість об'єктивно та кваліфіковано встановити умови та способи зміни об'єкта кримінально-правової охорони, що є підставою прийняти правильне рішення при кваліфікації вчиненого кримінального правопорушення. Акцентується увага на тому, що всі види кримінально-правової дії на суб'єкта суспільних відносин поділяються на дві групи, які характеризуються фізичним і психічним впливом. Вказується на тому, що колабораційна діяльність містить в собі велику кількість способів її вчинення, і ці способи зміни об'єкта кримінально-правової охорони є різними. При цьому один і той же вид кримінально-протиправної дії у багатьох випадках змінює значну кількість суспільних відносин. Наголошується на тому, що неправильно визначений об'єкт кримінально-правової охорони впливає на кваліфікацію, оскільки вона не враховує спрямованості дії винуватої особи на конкретний об'єкт. Підкреслюється, що за певних обставин діяння, спрямоване на один об'єкт, заподіює шкоду іншим сферам суспільних відносин, а тому така обставина може суттєво впливати на кваліфікацію діяння. Зазначається, що при вчиненні колабораційної діяльності шляхом психологічного впливу на особу таке діяння може впливати і на інших осіб, оскільки кримінально-протиправний вплив не обмежується лише цією особою. Головна мета винуватої особи полягає у зміні суспільних відносин для досягнення її особистої мети. Її реалізація може бути досягнута відповідним впливом на будь-якого члена суспільства. Підкреслюється, що в деяких випадках така мета носить конкретизований характер, наприклад, коли колаборант передає матеріальні ресурси незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території. Пошкодження значної частини суспільних відносин полягає у розриві суб'єктом відносин суспільного зв'язку, що становить її зміст. Зміна суспільних відносин пояснюється різноманітністю суспільного життя і діалектикою його розвитку. Наголошується на тому, що вчинення

кримінального правопорушення способом розриву суспільного зв'язку показує, що об'єктом кримінально-правової охорони є суспільні відносини, а не будь-які речі, предмети чи люди.

Ключові слова: колабораційна діяльність, способи зміни об'єкта, суспільні відносини, правозастосування, фізичний і психічний вплив, передача матеріальних ресурсів, розрив суспільного зв'язку, зміна суспільних відносин, кримінально-протиправна поведінка, негативні суспільні відносини, шкода об'єкту кримінально-правової охорони, кваліфікація.

Ways of Changing the Object of Criminal Law Protection in Collaborative Activity

VOROBEEY P.A.,

Doctor of Law, Professor, Vice-President of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Academician. ORCID: orcid.org/0000-0002-2470-1920

DRAGAN O.V.,

Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Department of Criminal
Law, Procedure and Forensic Science, Kyiv University of Intellectual Property and Law. ORCID:
orcid.org/0000-0002-5696-6360

FOROSTIANY A.V.,

Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Criminal
Law, Procedure and Forensic Science, Kyiv University of Intellectual Property and Law. ORCID:
orcid.org/0000-0001-8683-488X

Abstract. This article analyzes issues related to the ways of changing the object of criminal law protection in collaborative activity. Attention is paid to the specific change in social relations, which are characterized not only by the corresponding influence of the subject of the relation, but also by the change in these relations due to objective reasons. Clarification of these issues will make it possible to objectively and professionally establish the conditions and methods of changing the object of criminal law protection, which is the basis for making the right decision when qualifying the committed criminal offense. Attention is focused on the fact that all types of criminal law action on the subject of social relations are divided into two groups, which are characterized physical and psychological impact. It is pointed out that collaborative activity contains a large number of ways of its commission, and these ways of changing the object of criminal law protection are different. At the same time, the same type of criminal-illegal action in many cases changes a significant number of social relations. It is emphasized that an incorrectly defined object of criminal law protection affects the qualification, as it does not take into account the direction of the guilty person's action on a specific object. It is highlighted that under certain circumstances, an act aimed at one object causes harm to other areas of social relations, and therefore such a circumstance can significantly affect the qualification of the act. It is noted that when committing collaborative activity through psychological influence on a person, such an act can also affect other persons, since the criminal-illegal influence is not limited only to this person. The main goal of the guilty person is to change social relations to achieve their personal goal. Its realization can be achieved by a corresponding impact on any member of society. It is emphasized that in some cases such a goal is of a concrete nature, for example, when a collaborator transfers material resources to illegal armed or militarized formations created in the temporarily occupied territory. Damage to a significant part of social relations consists in the rupture of the social bond that constitutes its content by the subject of the relations. The change in social relations is explained by the diversity of social life and the dialectics of his development. It is emphasized that the commission of a criminal offense by breaking the social bond shows that the object of criminal law protection is social relations, and not any things, objects or people.

Keywords: collaborative activity, ways of changing the object, social relations, law enforcement, physical and psychological impact, transfer of material resources, rupture of social bond, change of social relations, criminal-illegal behavior, negative social relations, harm to the object of criminal law protection, qualification.

Вступ

Умови повномасштабної збройної агресії проти України актуалізували перед вітчизняною юридичною наукою низку фундаментальних викликів, пов'язаних із захистом державного суверенітету, територіальної цілісності та конституційного ладу. Динамічні зміни у характері сучасних воєнних конфліктів, що поєднують у собі класичне воєнне протистояння та інструменти гібридної війни, детермінують трансформацію підходів до визначення сутності кримінально-правової охорони. Особливе місце у структурі загроз національній безпеці посідає колабораційна діяльність, яка деструктивно впливає на внутрішній та зовнішній безпековий простір держави, нівелює сталі суспільні зв'язки та підриває стабільність державних інституцій.

Актуальність дослідження механізму зміни об'єкта кримінально-правової охорони за умов колабораціонізму зумовлена необхідністю подолання концептуальних суперечностей між традиційним догматичним розумінням об'єкта злочину як пасивної статичної категорії та реальними динамічними процесами деформації суспільних відносин під час окупації чи співпраці з ворогом. Дослідження способів такої зміни дозволить глибше зрозуміти механізм заподіяння шкоди основам національної безпеки та запропонувати ефективніші правозастосовні орієнтири для правоохоронних і судових органів України.

Проблематика об'єкта та предмета кримінального правопорушення традиційно перебуває у центрі уваги провідних українських науковців. Вагомий внесок у дослідження загальнотеоретичних аспектів об'єкта злочину зробив М. Й. Коржанський [1]. Особливості кримінально-правової охорони національної безпеки та протидії злочинам проти основ національної безпеки аналізували такі вчені, як П. П. Андрушко, В. І. Борисов, М. І. Хавронюк, В. В. Кузнецов [5; 7], А. В. Савченко [7] та інші. Водночас, питання специфіки способів деформації та зміни суспільних відносин саме при вчиненні колабораційної діяльності залишаються недостатньо висвітленими в доктрині кримінального права, оскільки законодавчі новели щодо колабораціонізму з'явилися відносно нещодавно.

Досі дискусійним у кримінально-правовій теорії є питання безпосереднього механізму деструктивного впливу винної особи на суспільні відносини без застосування фізичного насильства, зокрема у формі здійснення пропаганди, публічного заперечення агресії або передачі матеріальних ресурсів агресору. Також потребує додаткового дослідження проблема розмежування суміжних складів кримінальних правопорушень (зокрема, колабораційної діяльності, пособництва державі-агресору та державної зради) крізь призму аналізу способів зміни об'єкта кримінально-правової охорони.

Метою дослідження є комплексний аналіз способів зміни об'єкта кримінально-правової охорони при колабораційній діяльності та визначення їхнього безпосереднього впливу на правову кваліфікацію відповідних кримінальних правопорушень.

Для досягнення поставленої мети визначено такі задачі: з'ясувати роль способів зміни об'єкта кримінально-правової охорони для кваліфікації діяння та призначення покарання; проаналізувати конкретні способи зміни суспільних відносин (фізичний, психологічний та інформаційний вплив, а також спосіб розриву суспільного зв'язку) у межах вчинення колабораційної діяльності; дослідити специфіку механізму зміни суспільних відносин за умов окупації та взаємодії з окупаційною адміністрацією.

Методологічну основу роботи складає комплекс загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Завдяки *діалектичному методу* суспільні відносини досліджено у їхньому розвитку та постійній зміні під впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників. *Системно-*

структурний метод дозволив розглянути об'єкт кримінально-правової охорони як складну багаторівневу систему зв'язків між суб'єктами. *Формально-логічний та догматичний методи* застосовано під час аналізу положень Кримінального кодексу України та з'ясування юридичного змісту ознак складів кримінальних правопорушень. *Порівняльно-правовий метод* сприяв виокремленню специфічних способів посягання та відмежуванню суміжних злочинних діянь.

Результати дослідження. Кримінально-правовий вплив на суб'єкта суспільних відносин характеризується різноманіттям таких відносин та полісоціальністю особи. Вона може бути учасником суспільних відносин, які виникають та існують у різних сферах суспільного життя (безпека вітчизни, сфера державної влади, управління, виробництва, сім'ї тощо). Громадянин є учасником суспільних відносин, які встановлюються в державі і суспільстві з приводу охорони його життя, здоров'я, честі, dignity (гідності) тощо.

На наш погляд, велика кількість суспільних відносин, учасником яких може бути будь-який громадянин, та всі види кримінально-протиправної дії на нього, поділяються на дві групи. Перша з яких характеризується фізичним впливом на тіло людини, а друга – психічним впливом на неї [1, с. 87]. Оскільки Конституція України визначає захист суверенітету і територіальної цілісності держави найважливішою функцією всього народу [2, ст. 17], колабораційна діяльність безпосередньо посягає на ці засадничі конституційні основи.

Характеризуючи способи зміни об'єкта кримінально-правової охорони при колабораційній діяльності, кримінально-правовий вплив на суб'єкта суспільних відносин більше відображує психологічну складову, оскільки у вказаному кримінальному правопорушенні акцентується увага якраз на усвідомлене вчинення відповідних дій, передбачених ст. 111-2 КК України [3], а тому ніякого фізичного впливу тут немає. Вказані суспільні відносини стали об'єктом посиленого захисту із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» від 3 березня 2022 року № 2108-IX, яким КК України було доповнено статтею 111-1 [4].

Вказане кримінальне правопорушення містить в собі 19 самостійних способів його вчинення. Предметом вказаного кримінального правопорушення в одній з форм, наприклад, у ч. 4 ст. 111-2 КК України, є матеріальні ресурси (передача матеріальних ресурсів незаконним збройним формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора) [5, с. 82]. Дією (впливом) на суб'єкта суспільних відносин у вказаному кримінальному правопорушенні вчиняються вищевказані дія або бездіяльність. При цьому виявляється, що один і той же вид кримінально-протиправної дії у багатьох випадках змінює значну кількість суспільних відносин. Застосування кримінально-правових засобів без урахування інших обставин не може бути виправданим, адже воно може заподіяти непомірно більше шкоди [6, с. 143].

Наприклад, психологічний вплив на особу може бути посяганням на основи національної безпеки (ст. 111-2 КК України). Такий вплив (дія або бездіяльність), використані знаряддя, форма вини, а також мета винуватої особи з урахуванням наслідків дозволяють визначити ті чи інші суспільні відносини, на зміну яких було спрямоване посягання. У більшості випадків визначити ці відносини не важко. Однак таке заподіяння істотно ускладнюється деякими обставинами, що може призвести до практичних помилок. Неправильно визначений об'єкт кримінально-правової охорони впливає на кваліфікацію, оскільки вона не враховує спрямованості дії винуватої особи на конкретний об'єкт. За певних обставин діяння, спрямоване на один об'єкт, заподіює шкоду іншим сферам суспільних відносин, а тому така обставина може суттєво впливати на кваліфікацію діяння. А кваліфікація – це встановлення та юридичне закріплення точної відповідності між ознаками вчиненого діяння й ознаками складу злочину, передбаченого законом про кримінальну відповідальність [7, с. 21].

При вчиненні діяння шляхом психологічного впливу на особу, воно може впливати і на інших осіб, оскільки кримінально-протиправний вплив не обмежується лише цією особою. Наприклад, при публічному запереченні громадянином України здійснення збройної агресії проти України, проведенні громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від видів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти, організація та проведення заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань. Вказані діяння негативно впливають на свідомість невизначеного кола осіб і заподіюють шкоду основам національної безпеки у політичній та інформаційній сферах. Важливо підкреслити, що вищевказані дії не можуть бути вчинені без людини як живої біологічної істоти, а суспільні відносини не можуть існувати самі по собі, однак в деяких випадках суспільні відносини можуть бути анульовані або знищені (наприклад, на тимчасово окупованих територіях України). Закон про кримінальну відповідальність охороняє не лише вибіркові об'єкти кримінально-правової охорони, але й всі ті, які віднесені до його дії. Це свідчить про те, що закон охороняє не лише людину як біологічну істоту, але й головним чином, особу в суспільному значенні, як сукупність суспільних відносин.

Заподіяння шкоди об'єкту кримінально-правової охорони впливом певної дії на психіку суб'єкта суспільних відносин може бути також спрямоване на різні суспільні відносини. Таким чином може бути заподіяна шкода основам національної безпеки (передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням), особистій безпеці (погроза вбивством), відносинам власності і особі (розбій), правосуддю (погроза свідку, експерту, потерпілому, судді, народному засідателю чи присяжному), порядку несення військової служби (погроза начальнику, командирі) тощо. Характерна особливість кримінально-протиправної дії на психіку суб'єкта суспільних відносин полягає у прямому і безпосередньому психічному впливі. Такий вплив можливий у різних формах (усно, письмово, жестами, мімікою) і завжди спрямований на конкретну особу або на конкретних осіб. Застосовуючи психічне насильство, винувата особа намагається добитися певної поведінки: вчинення в її інтересах певних дій або утримання від небажаних для винуватого дій.

Шкода об'єкту злочину при цьому заподіюється зміною поведінки суб'єкта відносин. Під впливом погрози суб'єкт відносин діє всупереч своїм особистим і суспільним інтересам. Можливість належної поведінки, що відповідає особистим або суспільним інтересам, утворює ядро, суспільну суть цих суспільних відносин. Саме на реалізацію цих можливостей і посягає винувата особа [1, с. 87]. Реалізація названих можливостей під впливом погрози як особливого виду кримінально-протиправної дії на суб'єкта суспільних відносин анулюється або ускладнюється. Таке анулювання або ускладнення реалізації суспільної можливості і є пошкодженням конкретних суспільних відносин. У цьому полягає шкода, яка заподіюється об'єкту кримінально-правової охорони. При цьому часто (у тих випадках, коли суспільні відносини ушкоджуються, анулюються) на місці суспільних відносин виникають негативні або конфліктні відносини, чужі за своєю природою демократичному суспільному ладу (відносини між правопорушниками або між правопорушниками і суб'єктами раніше існуючих суспільних відносин). Ці негативні або конфліктні суспільні відносини, що виникають внаслідок вчинення кримінального правопорушення, кримінально-правовій охороні не підлягають і об'єктом кримінально-правової охорони не можуть бути. Завдання законодавства про кримінальну відповідальність і полягає в тому, щоб з одного боку охороняти суспільні відносини, а з другого боку витіснити і ліквідовувати негативні, шкідливі суспільні відносини.

Шкода об'єкту кримінального правопорушення може бути заподіяна й іншими способами впливу дії на психіку суб'єкта суспільних відносин. Така дія може полягати у переконанні в чому-небудь (колабораційна діяльність, агітація, пропаганда), введенні його в оману (обман або зловживання довірою), у повідомленні фактів, помилкових вигадок (підбурювання, розголошення таємниці) тощо. Таку дію на суб'єкта суспільних відносин можна назвати інформаційною, оскільки вона переважно полягає у повідомленні суб'єкту відносин різних відомостей.

Головна мета винуватої особи полягає у зміні суспільних відносин для досягнення її особистої мети. Її реалізація може бути досягнута відповідним впливом на будь-якого члена суспільства. Однак в деяких випадках така мета носить конкретизований характер. Наприклад, при колабораційній діяльності винувата особа передає матеріальні ресурси незаконним збройним формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора, та/або провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора. Різноманітні відносини можуть бути змінені способом психічної інформаційної дії.

Внаслідок кримінально-протиправного впливу на суб'єкта, суспільні відносини змінюються подальшими діями самого суб'єкта відносин фактом доведення певної інформації (наприклад, публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів і форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України), або іншими діями, спрямованими на свідомість суб'єкта суспільних відносин. Характер кримінально-протиправної дії (впливу) на суб'єкта суспільних відносин і його види показують спрямованість протиправного діяння на заподіяння шкоди у сфері певних суспільних відносин.

Основу будь-якого способу вчинення кримінального правопорушення утворює вплив на одну із сторін об'єкта кримінально-правової охорони, який у конкретному кримінальному правопорушенні завжди специфічний, володіє багатьма особливими ознаками (знаряддя, засоби, кількість учасників та інш.) [1, с. 94]. Ознаки і особливості предмета кримінального правопорушення, а також способи впливу на нього мають істотне значення для кваліфікації діяння, оскільки вони дозволяють виявити об'єкт кримінально-правової охорони, визначити його кримінально-протиправні наслідки та відмежувати від подібних кримінальних правопорушень (наприклад, колабораційну діяльність від пособництва державі-агресору та державної зради).

Пошкодження значної частини суспільних відносин полягає у розриві суб'єктом відносин суспільного зв'язку, що становить їх зміст. Таке пошкодження суспільних відносин полягає в анулюванні або істотній їх зміні. Суспільні відносини як суспільне явище ніколи не залишаються незмінними [1, с. 94]. Зміна суспільних відносин пояснюється різноманітністю суспільного життя та діалектикою його розвитку. Одні суспільні відносини виникають, інші змінюються, або взагалі зникають. Лише відповідними діями, поступками або подіями виникають певні суспільні відносини. Інші відносини між людьми в суспільстві можуть бути більш важливішими, якщо, наприклад, в них відбиваються не тільки особисті відносини, але й ті, які регулюються законом, або їх зміна чи припинення взагалі забороняється. Взагалі не можна говорити про колабораційну діяльність, якщо особа не вчинює відповідних дій або вчинків. Тобто, як бачимо, відносини особи з іншими учасниками суспільних відносин або держави більш важливіші, ніж її особисті.

Виникнення, зміна або припинення суспільних відносин у переважній більшості є суспільною необхідністю і суспільно корисною, а з точки зору правової – або байдужою (відносини дружиби, товариства і т. ін.), або правомірною. Зміна або припинення суспільних

відносин всупереч суспільним вимогам (заборонам) утворює порушення соціальних норм. Таким чином змінюються відповідні об'єкти кримінально-правової охорони. На відміну від способів правомірного припинення і ліквідації суспільних відносин, кримінально-протиправне їх анулювання характеризується тим, що вони (суспільні відносини) охороняються законом про кримінальну відповідальність і можуть бути припинені або змінені тільки у випадках, вказаних у законі. Пошкодження суспільних відносин розривом соціального зв'язку має свої особливості, оскільки винувата особа при цьому безпосередньо не впливає на суб'єкта відносини і на його предмет [1, с. 95].

У багатьох випадках особа може бути одночасно і суб'єктом суспільної відносини, яка змінюється, оскільки вплив на таку відносину залежить від багатьох чинників і в тому числі безпосередньо від суб'єкта. При вчиненні колабораційної діяльності суспільний зв'язок може бути розірваний різними способами, наприклад, публічним запереченням громадянином України здійснення збройної агресії проти України, проведенням пропаганди у закладах освіти незалежно від типів і форм власності, передачею матеріальних ресурсів незаконним збройним формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, невиконанням обов'язку особи, який лежить на ній, виключенням себе з системи відносин тощо.

Обов'язок особи вчинити певні дії встановлюється для забезпечення реалізації якихось суспільних інтересів і складає зміст цих суспільних відносин [1, с. 96]. Вказані відносини закріплюють важливі сторони суспільного життя, і тому суспільство зацікавлене в їх реалізації, у виконанні особою цих обов'язків. Невиконання або неналежне їх виконання суб'єктом суспільних відносин призводить до порушення цих відносин та заподіяння певної шкоди. Ця шкода у більшості випадків нематеріальна і будь-якому виміру не підлягає. Однак у деяких випадках невиконання суспільних обов'язків може призвести до настання істотної і матеріальної шкоди (наприклад, при передачі матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території). У даному випадку суспільно небезпечні наслідки лежать у площині суспільних відносин, які при кримінально-протиправній діяльності є додатковим об'єктом кримінально-правової охорони.

Суспільні відносини, що є основним об'єктом кримінального правопорушення, підлягають впливу лише розривом цієї відносини без будь-яких матеріальних наслідків. Оскільки винувата особа не діє належним чином, то суспільна відносина перестає існувати, що призводить до розриву соціального зв'язку. Визначаючи за злочинні наслідки шкоду, заподіяну об'єкту злочину, не важко побачити, що бездіяльність у багатьох випадках змінює суспільні відносини, оскільки існування значної частини суспільних відносин можливе за умови здійснення його учасниками певних дій [1, с. 96-97]. При колабораційній діяльності особа активно діє різними способами, заподіюючи шкоду основам національної безпеки України.

Аналогічний механізм заподіяння шкоди об'єкту кримінально-правової охорони способом розриву суспільного зв'язку і при виключенні себе з певної системи суспільних відносин. Таке виключення є активними діями, спрямованими на те, щоб змінити свій суспільний статус і звільнитися від будь-якого обов'язку. Досягнута винуватою особою мета розриває існуючий між нею та іншими особами або державою зв'язок. В даному випадку розриваються повністю або частково зв'язки між державою або її окремими учасниками і винуватою особою (ст. 111-1 КК України). У вказаних випадках суспільні відносини перериваються виключенням суб'єктом себе із певної системи відносин. Оскільки суспільні відносини не можуть бути односторонніми, частина з них просто перестає існувати. Якщо один суб'єкт виключає себе з певної системи відносин, не виконуючи при цьому обов'язків щодо цих відносин, то цей зв'язок перестає існувати. Колабораційна діяльність розриває існуючі зв'язки і змінює суспільний статус винуватої особи. Обмеження правового статусу таких осіб та заборона їм брати участь в управлінні державними справами регулюється також

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність» від 3 березня 2022 року № 2107-IX [8].

В цьому якраз і полягає заподіювана вказаною діяльністю шкода об'єкту кримінально-правової охорони – певним суспільним відносинам між винуватою особою і державою або між окремими особами і відповідними установами. Слід зазначити, що особливість такого виду змін суспільних відносин полягає в тому, що у багатьох випадках вони не відновлюються.

Суспільні відносини можуть бути розірвані через видання колаборантом неправомірного акту на тимчасово окупованій території України. В такому випадку винувата особа безпосередньо не впливає на суб'єкта суспільних відносин і на його матеріальний субстрат. Видання такого акту ліквідує суспільний стан особи. Вона може бути виключена з трудових відносин або не може стати її суб'єктом, або позбавляють таку особу можливості вільно пересуватися, обмежують її суспільну поведінку тощо. Вказаним неправомірним актом колаборанта заподіюється шкода трудовим відносинам (ст. 173 КК України), правам і свободам людини і громадянина (ст. ст. 182, 183 КК України), правосуддю і недоторканності особи (ст. ст. 371-379 КК України) і деяким іншим суспільним відносинам, що охороняються законодавством про кримінальну відповідальність. Розірвані суспільні зв'язки у більшості випадків можуть бути відновлені.

Розрив суспільного зв'язку, у збереженні і реалізації якого зацікавлене суспільство та окрема його особа, є кримінально караним діянням. Це свідчить про те, що кримінальних правопорушень, які не заподіюють суспільно небезпечної шкоди, немає; вони заподіюють або створюють загрозу заподіяння суспільно небезпечної шкоди сфері певних суспільних відносин. Без цієї обставини не можна обґрунтувати кримінальну відповідальність за ті кримінальні правопорушення, які називають такими, що не мають злочинних наслідків. В даному випадку йдеться про протиправний розрив суспільних зв'язків. Якщо такі зв'язки розриваються у передбачений законом спосіб, тоді будь-які негативні суспільні наслідки виключаються, оскільки вони були суспільно корисними, або принаймні, необхідними для суспільства.

Вчинення кримінального правопорушення способом розриву суспільного зв'язку показує, що об'єктом кримінально-правової охорони є суспільні відносини, а не будь-які речі, предмети або люди. Розриваючи суспільний зв'язок, винувата особа безпосередньо не впливає на потерпілу особу або на матеріальні об'єкти. Але заподіювана шкода у багатьох випадках носить матеріальний характер і піддається точному визначенню (тяжкість заподіяної шкоди здоров'ю, загибель людей, матеріальні збитки і т. ін.). Окрім цього, такі кримінальні правопорушення завжди заподіюють також моральну, політичну або інші види шкоди.

Висновки

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що дослідження способів зміни такого об'єкта кримінально-правової охорони при колабораційній діяльності має першочергове теоретичне та прикладне значення. Встановлено, що колабораціонізм як специфічна форма кримінально-протиправної поведінки деформує об'єкт охорони переважно через психологічний та інформаційний вплив, а також шляхом протиправного розриву суспільних зв'язків між індивідом і державою.

Розуміння цих механізмів забезпечує уникнення помилок при кваліфікації діяння за ст. 111-1 та ст. 111-2 КК України, сприяє правильному відмежуванню колабораційної діяльності від державної зради та пособництва державі-агресору, безпосередньо впливає на індивідуалізацію покарання, оцінку масштабів заподіяної шкоди основам національної безпеки та напрацювання ефективних правових механізмів відновлення порушених суспільних зав'язків.

Список використаних джерел

1. Коржанський М. Й. Об'єкт і предмет злочину : монографія. Дніпропетровськ : Юрид. акад. Мін-ва внутр. справ України ; Ліра ЛТД, 2005. 252 с.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність : Закон України від 03.03.2022 р. № 2108-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 14. Ст. 83.
5. Воробей П. А., Кузнецов В. В. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації «економічного» колабораціонізму. *Слово національної школи суддів України*. 2024. № 3 (48). С. 78–89.
6. Scientific trends: modern challenges. Volume 1 : collective monograph / compiled by V. Shpak ; chairman of Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2021. 182 p.
7. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Кваліфікація злочинів : підручник / за заг. ред. В. І. Шакуна. 4-те вид., перероб. Київ : Алерта, 2012. 300 с.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність : Закон України від 03.03.2022 р. № 2107-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 14. Ст. 82.

References

1. Korzhansky M. Y. Object and subject of crime: monograph. Dnipropetrovsk: Jurist. Academician of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine; Lira LTD, 2005. 252 p.
2. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated 06/28/1996 No. 254k/96-VR. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 1996 No. 30. Art. 141.
3. Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 04/05/2001 No. 2341-III. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2001 No. 25–26. Art. 131.
4. On amendments to certain legislative acts of Ukraine regarding the establishment of criminal liability for collaboration activities: Law of Ukraine dated 03/03/2022 No. 2108-IX. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2022. No. 14. Art. 83.
5. Vorobey P. A., Kuznetsov V. V. Criminal-legal characteristics and features of the qualification of "economic" collaborationism. Slovo natsionalnoy shkoly sudovyh ukraine. 2024. No. 3 (48). P. 78–89.
6. Scientific trends: modern challenges. Volume 1 : collective monograph / compiled by V. Shpak ; chairman of Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2021. 182 p.
7. Kuznetsov V. V., Savchenko A. V. Qualification of crimes : textbook / ed. V. I. Shakuna. 4th ed., revised. Kyiv : Alerta, 2012. 300 p.
8. On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding Ensuring the Liability of Persons Who Carried Out Collaboration Activities: Law of Ukraine of 03.03.2022 No. 2107-IX. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2022. No. 14. Art. 82.